

SİNAN İPEK /// V FOR VENDETTA : MASKENİN ARDINDAKİ FİKİR

“Bizim hikâyemiz de her hikâyede olduğu gibi gelecek vaat eden bir politikacıyla başlar. Oldukça dindar bir adamdır ve tutucu bir partinin üyesidir. Son derece basit görüşlüdür ve politik yöntemlere saygısı yoktur. Ne kadar güç kazanırsa fanatizmi de o kadar artar; daha saldırgan ve daha acımasız biri olur...”

2005 yapımı filmde faşist parti liderinden böyle söz ediliyor. İktidardakilerle başkaldıranlar arasındaki çekişmenin insanlık tarihi kadar eski olan kodları Köroğlu’ndan Robin Hood’a Cesur Yürek’ten İnce Memed’e birçok halk öyküsünde de karşımıza çıkar. Yönetenlerin zalimliği bağnazlığı evrensel bir olgudur.

V for Vendetta’dan bahsediyoruz. 80’li yıllarda iyice muhafazakârlaşmış siyasi ortamdan bunalan ve ülkeyi terk etmeyi düşünecek raddeye gelen Alan Moore’un kaleme aldığı ünlü bir çizgi romandan uyarlanmıştı. “V” adlı bir siyasi terörist (ya da ayaklanma liderinin) öyküsünü anlatıyordu.

Peki ama kimdi V? Kendi ifadesiyle *“sadece maskeli bir adam”* mıydı? Yoksa “V” ile başlayan ve uzayıp giden şaşalı sözcüklerden kurulu bir monologdan anlaşıldığı kadarıyla adaleti yerine getirmeye çalışan bir intikamcı kan davası güden bir gözü kara alçak gönüllü bir vodvil kıdemlisi ve kaderin cilvesine göre yeri geldiğinde canileşebilen bir kurban mıydı?

Film uzun ve ayrıntılı işkence sahneleri ya da yer yer terörizm propagandası gibi algılanabilecek bazı mesajlarıyla biraz kafa karıştırıyordu.

“Babam bir yazardı. Tanısaydın severdin. Her zaman şöyle söylerdi: Sanatçılar gerçeği ortaya çıkarmak için yalan söylerler politikacılar ise örtbas etmek için...”

Filmin ana izleği yani iktidardakilerle yönetilenler arasındaki çatışma insanlık psikolojisinde en ilginç dinamiklerden biridir. Sürü hayvanı doğamızda lidere boyun eğme güdüsü vardır. Bu ilkel dürtüyle politik partilerin peşine takılır ve ötekileştirdiklerimize düşmanlık besleriz. Bir avcı topluluğunda liderin peşinden gitmek yararlı olabilirdi ancak çoğunlukla dişileri ele geçirip toplumunu sindiren bir gümüş sırt ilkelidir bizi rehin alan. Tiranlar bilinç altlarında yatan motivasyonları bilmeksizin kıyasıya mücadele ederler iktidar için. Her türlü kumpas yalan ve iftiraya başvurmaktan çekinmeyerek rüşvet ve aldatmayla kendilerini zirveye götüren kanalları açarlar.

İnsan doğasında vardır bu. İç savaşa sürüklenmiş Afrika ülkelerinde yamyamlık çocuk kurbanı tecavüzler ve nedensiz şiddetle kendini açığa vurabilir ya da uygar bir ülkede eşcinsellere ve kadınlara yönelik aşağılayıcı eril bir dille kendini gösterebilir. Açgözlü ve görgüsüz Orta Doğu coğrafyasında delicesine bir zenginlik ve anlamsız bir gösteriş merakı şeklinde tezahür edebilir. Görünümü ne olursa olsun iktidar sahipleri ancak ve ancak ezildikleri zaman iktidarlarının tadına varabilirler. Öte yandan bu kişiler derinlerdeki korkularının da esiridirler.

İşte bu nedenle basını yasaklar ve her türlü muhalefeti susturmaya çalışırlar. Bir süre sonra korkuları o denli büyür ki en ufak bir özgürlük belirtisine hatta genç kızların kahkahasına bile katlanamaz hale gelirler. Sahip olamadıkları ve üzerinde iktidar kuramadıkları her şeye düşman kesilirler. Bütün özgürlük ve yaşam sevinci ibarelerini yok etmeye çalışırlar. Etraflarında görmek istedikleri tek insan tipi boyun eğen dalkavuklardır. Yine de en sadık görünen yandaşlarından bile çekinir kumpaslarına karşı önlem almaya çalışırlar.

“Bu maskenin ardında etten fazlası var. Bu maskenin ardında bir fikir var Bay Creedy. Ve fikirlere kurşun işlemez.”

Tarih hep bunların öyküsünü yazmıştır. Krallar tiranlar firavunlar beyler efendiler lortlar... Sanki ülkeler onlardan ve tarih de onların savaşlarından ibarettir. Genellikle tutucu ve dar kafalı kimselerden oluşan tarih yazıcıları sıradan insanın adını anmaz düzene başkaldıran kahramanları karalamaya çalışırlar. Oysa halkın öyküleri bambaşkadır. Türkülerde zalim beyler değil Köroğlu’undan söz edilir. Kuşkusuz Vendetta da bu türden bir kahramandır. 80’li yıllara damgasını vurmuş Thatcher iktidarının tutuculuğuna lanet etmek için yazılmış Bush’un iktidara geldiği dönemin Amerika’sına uyarlanmıştır. Her ne kadar V üstün bir kahraman olsa da anlatılan öykü bireysel bir intikamın öyküsü değildir. Esasında zulme uğrayanlar zulmedenlerden bile daha ilginç bir psikolojiye sahiptirler. Öyle ya neden kötülöklere boyun eğmektedirler? Salt Stockholm Sendromu ile açıklanabilir mi bu?

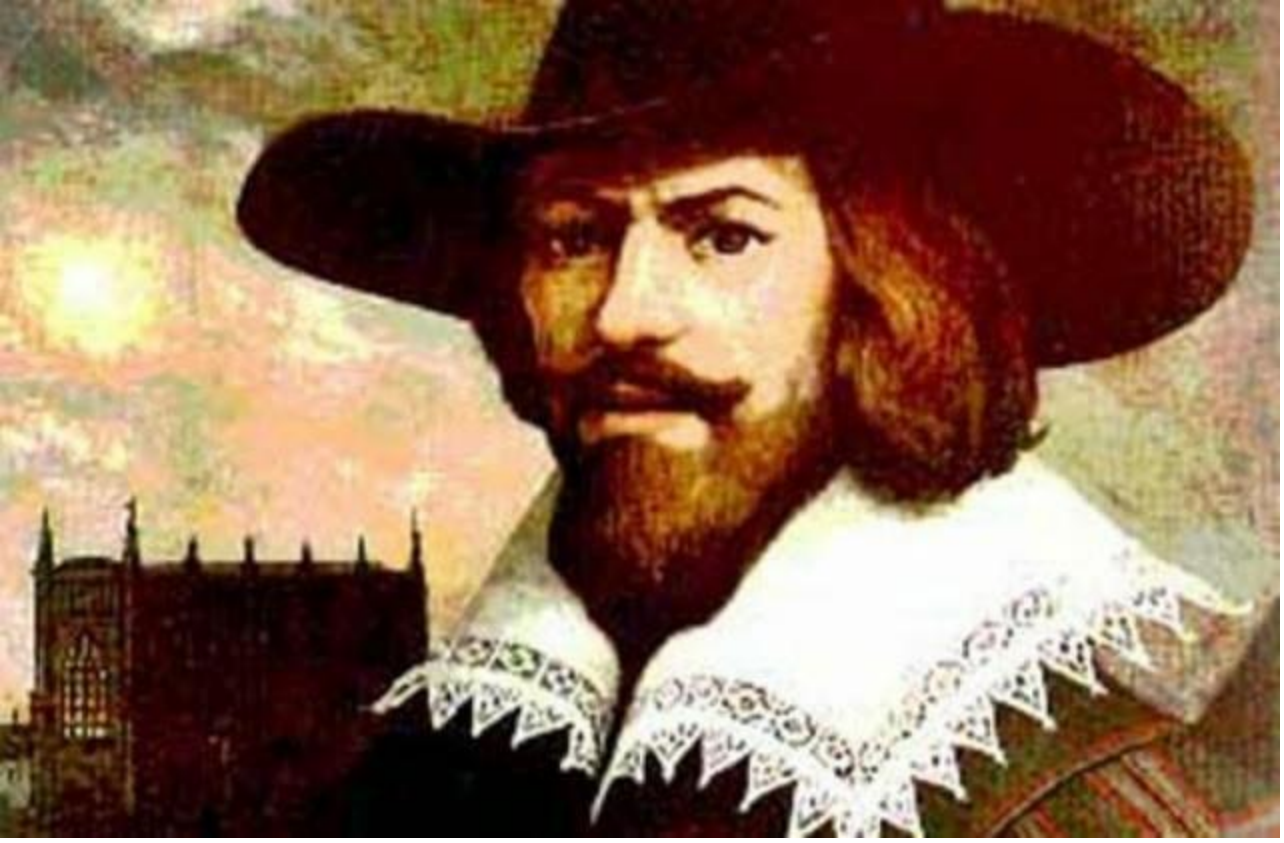

Zalimlere karşı koymak neden bu kadar büyük bir cesaret gerektirmektedir? Boyun eğme ve katlanmanın altında yatan psikolojik süreçler nelerdir? Kitleleri bir araya gelerek başkaldırmaktan ne alıkoyar? Zalimin tehdidi özgürlüğün güzel melodisini nasıl olup da bastırabilmektedir? Haksızlığa başkaldırmak neden bu kadar zordur? Bizi engelleyen şey nedir?

İlginç bir şekilde bilim insanları tarafından pek az incelenmiş bir olgudur bu. V'nin Evey'i rehin alıp işkence yapmasının nedeni ondaki korkuyu yenmektir. Onu düşebileceği son noktaya iterek en büyük korkusuyla yüzleştirir. Ancak Evey 1984'teki Winston gibi çözülmaz; tersine direnir ve kazanır. Bundan sonrası sadece eylem olacaktır. Kararlı eylemin gücünü hiçbir güç durduramaz. Tipik bir üstün kahraman gibi resmedilen V başkaldırısı için insanların desteğine neden ihtiyaç duymaktadır? Komplosunu tek başına da gerçekleştirebilecek kapasiteye sahipmiş gibi görünmektedir. Bu sorunun yanıtını kendisi şu cümlelerle veriyor:

"Bir bina bir simgedir; onu havaya uçurmanın bir simge olması gibi. Simgelere gücünü insanlar verir. Tek başlarına anlamsızdırlar. Yeterli sayıda insan bir araya geldiğinde bir binayı havaya uçurma eylemi dünyayı değiştirebilecek bir simge haline gelebilir."

Demek ki V esasında toplumlara harekete geçirmek ister. Ona göre bireysel gücün ya da eylemin bir anlamı yoktur; başarılı olsa bile... Bir eylem ancak kitleleri harekete geçirdiğinde anlamlıdır. Benzer biçimde bir simge de ancak kitlelerin hayal gücüne seslenebildiği ölçüde anlam kazanır. Bir suikast tek başına anlamsız bir terör eylemi olabilir. Ancak doğru biçimde yapıldığında düzeni alt üst de edebilir. V'nin dört yüz yıl önce yaşamış Guy Fawkes adlı bir İngiliz suikastçısının maskesiyle dolaşmasının anlamı da bu olmalıdır.

Guy Fawkes

Görüldüğü gibi V kitlelerin gücünü harekete geçirmeye çalışmaktadır. Ona göre girişilen herhangi bir bireysel eylem birçoklarına anlamsız gelebilecek bir şiddet gösterisi olmaktan öteye geçemeyecektir. Film popüler kültürde öylesine derin izler bırakmıştır ki başta Anonymous olmak üzere birçok muhalif grup bu maskeyi kullanmıştır. Hatta maske filmin ya da çizgi romanın da ötesinde bir ün kazanmıştır. Birçok sokak eyleminde hâlâ kullanılmaya devam ediyor. Ancak şunu da eklemeliyiz ki maskenin telif hakkı Time Warner şirketine ait. Yani protestocular bu maskeyi satın almakla zenginleri biraz daha zenginleştiriyorlar. Bu tuhaf ironiyi de not düşelim.

“Hatırla... Hatırla... 5 Kasım’ı hatırla... Patlamayı ihaneti ve komployu...”

Not: Bu yazı ilk kez Trip derginin Haziran 2018 sayısında yayımlanmıştır.

Sinan İpek

LİNK: <https://www.matematiksel.org/v-for-vendetta-maskenin-ardindaki-fikir/>

[status draft]

[nogallery]

[geotag on]

[publicize off | twitter | facebook]

[category araştırma]

[tags analiz, araştırma, değerlendirme, analys, research, ANALİZ, SİNAN İPEK, V FOR VENDETTA, MASKE]